

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Osztályozás

491.45

Szerző: *K. J.*

Hely:

Cím:

HOL VAGYUNK MÁR

Idő:

1896

Forrás:

AZ IKONOGRÁFTÓLI

Személy:

Kalocsai 1896. VI. 12.

Helyszám:

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Köz:

A kikoszarzott kéro

Azon a helyen, ahol ma az Adám nép-büfé van — az Andrássy út (a mai Sztálin út) 41. szám alatti üzlethelyiségben nyílt meg ezelőtt 60 évvel, 1896 tavaszán az első budapesti mozgóképszínház. Rövid története a következő: Sziklai Arnold, egy vállalkozó szellemű ember 1895-ben Párizsban járván, óriási szenzációra bukkan. A Grand Café pincehelyiségében bizonyos Lumière testvérek mozgófényképeket mutattak be, hatalmas közönségsikerrel. Sziklai nyomban megvette volna a találmányt, azonban Lumière-ék horribilis árat kértek érte. Ekkor

összeismerkedett azzal a lyoni gépészkonstruktórral, aki a felvevő- és vetítógépet csinálta, s megállapodott vele, hogy Budapestre szállít egy berendezést.

A vállalkozást öcsé, Sziklai Zsigmond építész pénzelte. Amikor az Andrássy út 41. szám alatti üzlethelyiséget megfelelően átalakították, a francia szakértő-mérnök kíséretében megérkeztek a gépek. Az első felvételeket a milleniumi kiállítás felvonulásáról, I. Ferenc Józsefről s több más, akkoriban aktuális eseményről készítették. Kiderült, hogy a felvételek nem töltik be a filmkockákat — tehát a film nem volt bemutatható! A további felvételek sem sikerültek. A képek ugrándoztak a

A tépelődő hajadon

vásznon... Nem volt mit tenni, Párizsból, Lumière-éktől kellett hoztatni jól vetíthető filmfelvételeket. A filmek között ilyenek szerepeltek:

Bikaviadal három részben. (Tárgya: Felvonulás. Viadal. A bika megölése.)

Vonatérkezés. (Tárgya: A vonat defut, megáll, az utasok kiszállnak.)

Pisztolypárbaj. (Tárgya: Egy erdei tisztáson két férfinak egy harmadik pisztolyt ad át, majd félreállva tapsol, a két párbajozó egyszerre lö, az egyik elesik.)

Ezeket, s ezekhez hasonló filmeket vetítettek tehát az első, »ikonográf«-nak nevezett mozhelyiségben. Az érdeklődés az új szórakozás iránt csak lassan ébredezett, a napi bevétel eleinte még a pénztáros fizetését is alig érte el. Sziklaiék rövidesen — 30 000 forintos veszteséggel — bezárták a mozi.

Ugyancsak 1896 tavaszán Békésre is ho-

zatott Lumière-féle gépeket és filmeket egy Kellner nevű vállalkozó. Miután Békésen előadták a műsort, Kellner felhozta a gépet s a filmeket Pestre, s itt rendezett vetítéseket különböző kávéházakban.

Innen, a budapesti kávéházakból indult el magyarországi diadalútjára a film. A kávéház-tulajdonosok vezették be vendégeik szórakoztatására a mozgóképvetítést — külön díjazás nélkül — s így vált népszerűvé a filmvetítés. Emellett egyesek mutatványos bódékban és sátrakban is vetítettek. Az első »színház-szerű« mozi az Erzsébet körúton (a mai Lenin körút), a Wesselenyi utca sarkán nyílt meg. Ezt több mozi megalapítása követte, köztük a Royal szállóban a Royal Apollóé (ma Vörös Csillag film-színház). Ebben az időben »alkotta« Heltai Jenő, ma is élő kiváló írónk a mozi szót, amely azóta elterjedt.

1904-ben hét, 1909-ben negyvenhat, 1913-

ban már száztizennégy mozi nyílt meg a fővárosban, 1915-ben már magyar filmek is készültek, mégpedig a Sziget utcai Phönix-filmgyárban. A Tolonc című — persze »csendes« — filmben például Jászai Mari játszott! Az első filmszínészek között szerepeltek: Csontos Gyula, Göth Sándor, Pethes Imre, Törzs Jenő, Várkonyi Mihály és mások...

A fejlődés rohamosan haladt a hangosfilm felé. Az első világháború azonban hosszú időre visszavetette a filmművészetet is. A magyar szakemberek 1926 körül értesültek a hangosfilmről. Amerikában 1927-ben és 1928-ban készültek az első hangosfilmek. 1930 júniusában készült el a legelső magyar hangosfilm: Hány óra Zsuzsi? címmel. A szövegkönyvet Móricz Zsigmond írta, Dajbukát Ilona, Bársony István és Heltai Andor játszottak benne.

Azóta a magyar filmgyártás is óriási léptekkel haladt. Fő-

városunkban ma 117 normál filmszínház és 166 állami és társadalmi keskenyfilm mozi-üzem, az egész országban pedig 3685 normál- és társadalmi mozi-üzem működik. Ebből 74 vándorvetítő. 1955-ben 117 új filmet mutattak be, a mozik látogatottsága 1955-ben 115 millió 800 ezer fő volt.

Most a szélesvászonra történő vetítés, a cinémascope bevezetésére készülődünk... Messze a hatvan esztendő első magyar mozi. De kegyelettel gondolunk rá, szórakoztatásunk tiszteletreméltó és kedves ősré.

K. J.